

Till statsrådet och chefen för Kulturdepartementet

Regeringen bemyndigade den 16 januari 1997 chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att förbereda sändningar av digital marksänd TV. I uppdraget ingick även att bedöma om Sveriges Television bör få möjlighet att finansiera vissa sändningar med särskilda avgifter och vilka villkor som i så fall bör gälla.

Som särskild utredare förordnades fr.o.m. den 1 februari 1997 generaldirektör Gunnel Färm.

Som experter förordnades fr.o.m. samma datum överdirektör Louise Roos, Radio- och TV-verket, direktör Curt Andersson, Post och Telestyrelsen, kansliråd Lars Marén, Kulturdepartementet och hovrättsassessor Monica Bengtsson, Kulturdepartementet.

Konsult Ulf Wennerberg har deltagit i utredningens arbete från den 31 januari och den 7 februari förordnades hovrättsassessor Ulf Törnblom att biträda utredningen. Till sekreterare avseende uppdraget angående Sveriges Television förordnades fr.o.m. den 31 januari 1997 Marie Lindström.

Utredningen har antagit namnet Digital-TV-utredningen (Ku 1997:01).

Härmed överlämnas delbetänkandet Betal-TV inom Sveriges Television (SOU 1997:60).

Stockholm i april 1997

Gunnel Färm

Marie Lindström

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	7
1 Bakgrund och uppdrag.....	9
2 Television i Sverige.....	11
2.1 Public Service.....	11
2.2 Reklam-TV.....	15
2.3 Betal-TV	16
2.4 Betal-TV-kanaler i Sverige.....	17
3 Public Service-företag i Europa och betal-TV.....	21
3.1 Danmark.....	22
3.2 Norge	23
3.3 Storbritannien.....	23
3.4 Frankrike.....	25
3.5 Tyskland.....	26
4 Digitala TV-sändningar.....	29
4.1 Den digitala TV-teknikens möjligheter.....	29
4.2 Utredningar om digital TV.....	32
4.3 Digital-TV i Sverige och Norden.....	33
5 Sveriges Television och betal-TV.....	37
5.1 Inledning.....	37
5.2 Finansiering.....	38

5.3	Sveriges Television på satellit.....	39
6	Guldkanalen.....	41
6.1	Inledning.....	41
6.2	Eventuella hinder för verksamheten.....	42
6.3	Programutbudet.....	42
6.4	Rättighetsfrågorna.....	43
6.5	Distribution.....	43
7	EU.....	45
8	Överväganden och förslag.....	49
8.1	Public service-verksamheten.....	50
8.2	Programutbud i betal-TV.....	52
8.3	Distribution och teknik.....	53
8.4	Företagsform.....	56
8.5	Finansiering.....	58
	Referenser.....	59
Bilaga 1	Kommittédirektiven.....	61
Bilaga 2	Ländergenomgång.....	69

Sammanfattning

Mitt uppdrag är att bedöma om Sveriges Television bör få möjlighet att starta en betal-TV-kanal vid sidan om den ordinarie public service-verksamheten. I detta delbetänkande presenteras förslag till förutsättningar som bör gälla för att Sveriges Television skall få denna möjlighet.

Förslag

Sveriges Television bör få möjlighet att bedriva betal-TV-verksamhet vid sidan av sitt nuvarande programutbud. Betal-TV-verksamheten skall hållas åtskild från den verksamhet som finansieras med medel från rundradiokontot och bedrivs i enlighet med nedan angivna villkor:

- Betal-TV-verksamheten skall syfta till att komplettera programutbudet i de ordinarie kanalerna SVT1 och SVT2. Programverksamheten i de ordinarie kanalerna skall bedrivas enligt nuvarande principer vad gäller val av program, kvalitetskrav, reprisering etc.
- Betal-TV-utbudet skall distribueras via det digitala marknätet i takt med att ett sådant nät byggs ut. Om andra distributionssätt används skall dessa utnyttja digital teknik och på sikt vara tillgängliga för huvuddelen av landets befolkning.
- Om flera olika distributionssätt används för Sveriges Televisions betal-TV-verksamhet skall samma dekoder kunna användas vid mottagning oavsett distributionssätt.

- Betal-TV-verksamheten skall bedrivas i ett eller flera av Sveriges Television hel- ellermajoritetsägda aktiebolag.
- Betal-TV-verksamheten skall finansieras med avgifter från dem som utnyttjar denna verksamhet. Full kostnadstäckning skall eftersträvas. Medel från rundradiokontot får endast användas till aktiekapital i betal-TV-bolagen, däremot inte för att finansiera löpande kostnader som uppstår i betal-TV-verksamheten.
- Sveriges Television skall tillämpa affärsmässiga principer vid försäljning av programrättigheter och tekniska tjänster till de egna betal-TV-bolagen. Vid försäljning av programrättigheter till andra programföretag skall detta ske på ett sådant sätt att syftet med den egna betal-TV-verksamheten inte motverkas.

Angående motiven till detta förslag se avsnitt 8.

1 Bakgrund och uppdrag

Sveriges Television har hos regeringen begärt tillstånd att starta betal-TV som kompletterande finansieringsform till TV-avgiften. Sveriges Television hänvisar till den ökande konkurrensen och menar att det är nödvändigt att öka exponeringen och tillgängligheten av det programutbud som produceras inom public service-systemet. Sveriges Television pekar även på att flera europeiska public service-företag använder betal-TV som kompletterande finansieringsform.

I propositionen En radio och TV i allmänhetens tjänst (prop. 1995/96:161) menade regeringen att en förutsättning för public service-TV är att den skall kunna tas emot utan krav på särskilda avgifter. Därför var inte regeringen beredd att lägga fram förslag med anledning av Sveriges Televisions begäran att pröva betal-TV och pay-per-view. Regeringen avsåg dock att återkomma till frågan om förutsättningarna skulle förändras, t.ex. i samband med införande av sändningar med digital teknik.

Utredningen om tekniska förutsättningar för utökade sändningar av radio och television till allmänheten överlämnade i februari 1996 betänkandet Från massmedia till multimedia – att digitalisera svensk television (SOU 1996:25). Utredningen föreslog att digitala TV-sändningar från marksändare inleds i Sverige med målet att nuvarande analoga marksändningar skall kunna läggas ner inom tio år efter de digitala marksändningarnas start.

I propositionen Digitala TV-sändningar (prop. 1996/97:67) lade regeringen i december 1996 fram sina förslag med anledning av betänkandet. Regeringen föreslog bland annat att en särskild utredare bör förbereda den föreslagna sändningsverksamheten samt lägga fram förslag om huruvida Sveriges Television bör få möjlig-

het att finansiera vissa sändningar med särskilda avgifter och vilka villkor som i så fall bör gälla.

Mitt uppdrag är således att studera frågan om huruvida Sveriges Television bör få möjlighet att finansiera vissa sändningar med särskilda avgifter, att lägga fram förslag och ange vilka villkor som bör gälla.

I propositionen anges skäl för och emot att låta ett public service-företag som finansieras med TV-avgiftsmedel ta ut särskilda avgifter för vissa tjänster.

Fördelarna är att de som är intresserade och villiga att betala en extra avgift får tillgång till ett rikare programutbud. Betal-TV-publiken får därigenom tillgång till program inte bara från kommersiella programföretag. För Sveriges Television är det en möjlighet till nya erfarenheter och utvecklingsmöjligheter.

Nackdelarna är ökade kostnader för företaget i form av ersättning för upphovsrättigheter och sändningskostnader m.m. Beroendet av nya finansieringskällor kan medföra en risk att programpolitiken påverkas negativt genom att de mest attraktiva programmen först sänds i betal-TV-sändningarna. En oreglerad utveckling skulle kunna hota systemet med TV-avgifter.

I detta delbetänkande används begrepp som marksändningar, marknät eller kabelnät. Om det ej framgår i det enskilda fallet att även telenät avses, förstås med marksändning terrester (markbunden) rundradio/TV-sändning eller distribution i nät som är avsedda för TV-distribution.

2 Television i Sverige

2.1 Public service

1957 startade reguljära televisionssändningar i Sverige. TV-verksamheten bedrevs redan från början, efter förebild från brittiska BBC, som ett monopol finansierat med licensintäkter. Avtal slöts mellan Sveriges Radio AB (från 1978 Sveriges Television AB) och staten där programföretaget förband sig att iakttä särskilda krav på programverksamheten.

Avtalskonstruktionen upphörde 1996 och de krav som ställs på Sveriges Television betecknas nu som villkor. I radio- och TV-lagen anges vilka villkor som får ställas som villkor för sändningstillståndet. För de avgiftsfinansierade programföretagen, t.ex. Sveriges Television, förekommer dessutom särskilda anslagsvilkor.

I propositionen 1995/96:161, En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997–2001, som antogs av riksdagen i juni 1996, lade regeringen fram vissa förslag angående public service-uppdraget:

- Programverksamheten skall bedrivas *självständigt* i förhållande till staten, olika intresseorganisationer och andra maktgrupper i samhället.
- Programutbudet skall vara *mångsidigt och av hög kvalitet*.
- Programmen skall genom tillgänglighet och mångsidighet *tillgodose skiftande behov och intressen*.
- Programmen skall utformas så att de genom *tillgänglighet och mångsidighet* i skälig omfattning tillgodoser skiftande behov och intressen hos landets befolkning.

- En *mångfald av åsikter* och meningsinriktningar skall komma till uttryck och hänsyn skall tas till olika förutsättningar hos befolkningen.
- Det svenska *kulturlivet skall främjas och speglas*. Förhållanden i olika delar av landet skall speglas och programutbudet skall i sin helhet präglas av *folkbildningsambitioner*.

TV-avgift

Sveriges Television finansieras till största delen genom den TV-avgift som tas ut för innehav av TV-mottagare. Det är riksdagen som bestämmer storleken på avgiften och pengarna samlas på ett konto hos Riksgäldskontoret (rundradiokontot). TV-avgiften uppgår 1997 till 1 524 kronor. Riksdagen fastställer medelsram för verksamheten för varje tillståndsperiod och varje år bestämmer riksdagen även de avgiftsmedel som tilldelas Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio ur denna medelsram. Sveriges Television får 1997 60,53 procent av den totala medelstillelningen, dvs. 2 880,1 mkr.

När det gäller finansiering och ekonomiska förutsättningar för Sveriges Television föreslog regeringen i proposition 1995/95:161 att:

- Företaget även fortsättningsvis skall finansieras med medel från rundradiokontot och inte tillåtas att sända annonser.
- TV-avgifterna oavkortat skall gå till finansiering av public service-verksamheten.
- Sändningarna skall vara tillgängliga för allmänheten utan villkor om särskild betalning.

I propositionen angav regeringen att det är en allmän förutsättning för den programverksamhet som bedrivs i allmänhetens tjänst att programmen skall kunna tas emot utan krav på särskilda avgifter. Mot denna bakgrund var inte regeringen beredd att lägga fram

förslag med anledning av Sveriges Televisions begäran om att få pröva betal-TV och pay-per-view (se nedan). Skulle förutsättningarna förändras, t.ex. i samband med införandet av digital teknik, skulle regeringen dock återkomma till riksdagen.

Sponsring

Regeringen föreslog i public service-propositionen att Sveriges Television endast skall få sända sponsrade egenproducerade program i anslutning till sportevenemang.

Med sponsrade program avsågs i avtalet mellan Sveriges Television och staten 1993–1996, program som helt eller delvis bekostats av någon som inte är engagerad inom radio eller TV eller med att framställa audiovisuella verk, under förutsättning att sponsorbidraget tillfallit Sveriges Television eller direkt medfört att Sveriges Televisions kostnader för programmet påtagligt minskat. I den nya Radio- och TV-lagen finns i definitionen av sponsring ingen motsvarighet till satsen "under förutsättning att sponsorbidraget har tillfallit SVT (alt.SR eller UR) eller direkt medfört att SVT:s (alt. SR:s eller UR:s) kostnader för programmet påtagligt har minskat."

Kulturutskottet påpekade i sitt betänkande, 1995/96:KrU12, att sponsringsbegreppet därmed kommer att vidgas och att ett stort antal program som tidigare inte ansetts vara sponsrade i fortsättningen kommer att falla in under den nya definitionen.

Därför föreslog utskottet att Sveriges Television, förutom sponsrade program i samband med sportevenemang, dessutom får sända samproduktioner där medproducenten tagit emot sponsorpengar för sin andel av produktionen. Sveriges Television får även köpa visningsrätt till program som är sponsrade i ett tidigare led. Program inom ramen för samarbete inom European Broadcasting Union (EBU) får sändas trots att bidrag kan ha lämnats från utomstående. Slutligen är det tillåtet med sponsrade program om det aktuella företaget är arrangör och programmet direktsänds till flera

länder inom ramen för ett åtagande gentemot EBU eller om arrangeringen är av liknande betydelse. Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

1996 var sponsorintäkterna för Sveriges Television 17,2mkr.

Extern försäljning

Olika typer av försäljningsverksamhet har samlats i en enhet, SVT Försäljning. Syftet med enheten är att utveckla olika kommersiella sidosaktiviteter och öka intäkterna av sådana till företaget. Huvuduppgiften är att sälja Sveriges Televisions program till utländska TV-kanaler. Företaget säljer 300–350 program per år. För programförsäljning, film- och videoförsäljning beräknas resultatet för 1996 bli 16,8 miljoner kronor. Enheten skall vara självfinansierad och inte ta TV-avgiftsmedel i anspråk.

2.2 Reklam-TV

TV4

I juli 1991 öppnades möjligheten att sända reklam i det svenska mark-TV-nätet. Hösten samma år fick Nordisk Television sändningstillstånd för den nya kanalen och verksamheten startade våren 1992 under beteckningen *TV4*. Verksamheten regleras i tillståndsvillkoren mellan staten och TV4 samt i radio- och TV-lagen. TV4 finansieras helt med reklamintäkter och sponsring.

Annonser får med vissa undantag inte avbryta programmen och reklamsändningar får inte syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år.

TV3

TV3 är en satellitkanal ägd av Industrieförvaltnings AB Kinnevik. *TV3* bröt Sveriges Televisions monopol på TV-sändningar 1987 genom att vara den första satellitkanalen riktad till Sverige. Det brittiska programbolaget *TV3 Broadcasting Ltd.* med säte i London står som programbolag för *TV3*. Kanalen faller därmed under brittisk jurisdiktion.

Kanal 5

Kanal 5, som ägs av Scandinavian Broadcasting System S.A. (SBS), är en svensk reklamfinansierad underhållningskanal som startade 1989 under namnet Nordic Channel. Kanalen distribueras via satellit. *Kanal 5* har sitt säte i London. Den svenska lagstiftningen är således inte tillämplig på kanalens sändningar.

2.3 Betal-TV

Som ett alternativ till public service-företag och reklamfinansierade TV-företag finns sedan mitten av 1980-talet programföretag som sänder ett specialinriktat innehåll, huvudsakligen temakanaler med film och sport m.m. Företagen tar betalt av den publik som ser programmen. Programmen sänds i krypterad form, abonnenten måste ha tillgång till en särskild avkodare och i vissa fall behövs även ett s.k. "smart card". (Se vidare avsnitt 4.1.)

Betalningsformer

Den vanligaste betalningsformen är abonnemang där tittaren köper en eller flera programkaler för t.ex. en månad.

Men det förekommer också försök med betalningsformer där tittaren endast betalar för det hon eller han ser, så kallad pay-per-view.

Det finns olika alternativ för pay-per-view:

- Tittaren kan köpa förhandsbokade enskilda program eller en serie förhandsbokade program. (Pre-booked pay-per-view per programme.)
- Tittaren kan köpa enskilda program på impuls. Varje program är prissatt och tittaren har i förväg givits kredit genom avtal med programbolaget. När tittaren ser programmen dras beloppen från krediten och faktureras i efterhand. (Impulse pay-per-view per programme.)
- Tittare kan köpa enskilda program på impuls men prissättningen är tidsbaserad. Samma minuttaxa tillämpas för alla program. (Impulse pay-per-view per minute.)

Systemet med pay-per-view kan utformas så att programmen görs tillgängliga enbart för en definierad grupp användare i landet. Programmen kan också kopplas till "mogenhetsnivå" hos tittaren.

Program som t.ex. är avsedda för äldre skall inte visas för yngre. Det finns även möjlighet att blockera en signal så att t.ex. en fotbollsmatch sänds ut i hela landet utom i den stad där matchen spelas.

Betal-TV medför att inflytandet över utbudet förskjuts från programföretaget i riktning mot dels den som tillhandahåller avkodaren, dels innehavarna av programrättigheter. De som har sändningsrättigheterna får en stark ställning genom att betal-TV-företagen i regel sänder ut ett specialiserat programutbud, som dessutom helt är producerat utanför företaget. Detta gäller i ännu högre grad om betalningsformen är pay-per-view, genom att varje betalning då direkt kan hänföras till ett visst program.

2.4 Betal-TV-kanaler i Sverige

ZTV och TV6

Ungdomskanalen ZTV startade 1992 och är tillgänglig både via kabel och satellit. TV6 startade våren 1994 och samverkar med TV3. TV6 och ZTV övergick från att vara enbart reklamfinansierade till att koda kanalerna i januari 1997.

Kanalerna distribueras av Kinneviksägda Viasat och ingår i paketet Viasat+ tillsammans med WH-1, Sci Fi och Nickelodeon International. Nickelodeon har startat en reklamfri barn-TV-kanal i Norden. Sändningarna är på svenska och kan ses av kabel- och satellithushåll.

TV1000

Kinneviksägda TV1000 är en betalkanal som sänder hela dygnet. Kanalen visar huvudsakligen filmer men även sport, musikprogram, barnprogram m.m. TV1000/Cinema startade 1995 för att komplettera TV1000. Kanalerna marknadsförs genom Viasat

(Kinnevik) och finns även i Norge, Danmark och Finland. TV1000 kunde 1995 ses av sex procent av hela befolkningen och av 11 procent av dem som hade satellit-/kabel-TV.

Nethold – Canal Plus

Nethold, med säte i Holland, är ett av de tre största betal-TV-företagen utanför USA med abonnenter i 43 länder i Europa, Mellanöstern och Afrika. Nethold kontrollerar alla aktiviteter i betal-TV-kedjan, från paketering till leverans. Nethold är moderbolag för FilmNet (åtta betal-TV-kanaler i 13 länder i Europa). Nethold kontrollerar även sydafrikanska MultiChoice, ett företag som erbjuder kundservice, levererar dekodrar, "smart cards" m.m., Irdeto, som sysslar med systemintegration m.m., och ProNet, som köper program bl.a. till FilmNet. Dessutom äger Nethold 25 procent av den italienska betal-TV operatören Telepiù (Nethold uppges ha köpt 12,5 procent ytterligare av Kirch) och har intressen i den italienske mediemogulen Berlusconi's TV-företag Mediaset (Canale 5, Rete 4, Italia 1, Publitalia), och 20 procent av M-Net, betal-TV i Afrika.

Nethold är engagerat i utvecklingen av digital-TV och innehar 24 digital-TV-transpondrar. Nethold-gruppen kan leverera mer än 150 TV-kanaler av vilka de flesta sändes digitalt under 1996.

Nethold och Canal Plus går samman

I september 1996 gick Nethold samman med den franska kabel-TV-kanalen *Canal Plus* och därmed skapades ett av världens största betal-TV-bolag med 8,5 miljoner abonnenter i Europa.

Det är kostsamma investeringar i digital teknik som drivit fram samgåendet. Målsättningen för det nya jätteföretaget är att med hjälp av den nya digitala tekniken erbjuda konsumenterna skräddarsydda TV-kanaler.

FilmNet och SuperSport

FilmNet startade sina aktiviteter i Holland i mars 1985 och har sedan successivt expanderat till Belgien, Danmark, Norge, Sverige, Finland och sedan oktober 1994 till Centraleuropa och Grekland. I september 1997 startar FilmNet tre nya kanaler i Sverige, Danmark och Norge. Av FilmNet1, FilmNet2 och Supersport ska det bli en gemensam filmkanal och tre lokala kanaler i de olika länderna. De lokala kanalerna skall innehålla sport, film och underhållning.

FilmNet 1 kunde 1995 ses av sex procent av hela befolkningen och av tio procent av dem som hade satellit-/kabel-TV. (Motsvarande siffror för FilmNet 2 var fyra och sju procent.)

FilmNet-kanalerna sänds via satellit och via kabelnäten. I Köpenhamn och Grekland sänds de via marknätet. Den centraleuropeiska FilmNet-kanalen länkas från Stockholm till Astra 1C.

Kanalen *Hallmark* (USA-ägd) distribueras av FilmNet. Kanalen sänds av vissa kabelbolag och programtabblån består huvudsakligen av TV-producerade långfilmer. Hallmark Entertainment Network säljer betalkanaler som rullar dygnet runt.

TV8

I september 1997 startar en ny betal-TV-kanal under namnet TV8. Kanalen skall profileras med hjälp av nyhetssändningarna om ekonomi, men kanalen skall även ge abonnenterna dokumentärer i genrer som natur, samhälle, politik, äventyr, teknik och vetenskap.

TV8 har tecknat avtal med det norska televerket, Telenor, om distribution via satellit. Dessutom har TV8 tecknat avtal med kabel-TV-operatörer för vidaredistribution i näten. Verksamheten skall finansieras med abonnemangsavgifter och reklam. Ett börsnoterat företag uppges vara intressent i verksamheten, eventuellt tillsammans med ytterligare andra företag. Kanalledningen räknar med att abonnemangen skall svara för 35-40 procent av intäkterna.

3 Public service-företag i Europa och betal-TV

Sveriges Television hänvisar, i sin förfrågan till regeringen om möjligheten att sända betal-TV, till att andra public service-företag i Europa ges möjlighet att bedriva betal-TV som kompletterande finansieringsform till TV-avgiften.

Betal-TV-marknaderna i Europa domineras av ett fåtal aktörer:

- Murdoch's News Corp. dominerar den brittiska marknaden med BSkyB.
- Bayerska Kirch och luxemburgska CLT, som fusionerats med Bertelsmanns TV-division Ufa, konkurrerar på den tyskspråkiga marknaden.
- Franska Canal Plus, som även inrymmer den europeiska delen av Nethold/Multichoice är störst inom BeNeLux och den latinska och nordiska delen av kontinenten.

De nationella public service-företagens roll på betal-TV-marknaderna varierar mycket. Flera företag i Europa har engagerat sig eller planerar deltagande i betal-TV-verksamhet, t.ex. BBC och France Télévision, medan ARD och ZDF i Tyskland förbjuds att driva betal-TV. De mediepolitiska begränsningarna ser olika ut i de olika länderna. Nedan följer en redovisning av förhållandena i Danmark, Norge, Storbritannien, Frankrike och Tyskland. Situationen i ytterligare ett antal länder redovisas i bilaga 3¹.

¹ Detta avsnitt liksom bilaga 2, Ländergenomgång, bygger på uppgifter från SVT Utveckling/Omvärldsanalys och på kompletterande uppgifter och information från svenska ambassader.

3.1 Danmark

De båda danska public service-institutionerna, den helt licensfinansierade DR och den huvudsakligen reklamfinansierade TV2, har sedan årsskiftet rätt att upprätta nya företag eller tillskjuta kapital till befintliga medieföretag i syfte att ingå ett samarbete om medie-relaterade aktiviteter, såsom betal-TV, med andra företag på konkurrensmässiga villkor. DR och TV2 kommer inte att få några tillskott av licensmedel för dessa aktiviteter, men de får rätt att ta banklån upp till 100 miljoner DKK för investeringar på marknadsmässiga villkor i ovannämnda syften. De får även använda intäkter från egen kommersiell verksamhet såsom sponsring och försäljning av program och tjänster. För närvarande uppgår dessa intäkter till ca 70 miljoner DKK.

Danmarks Radio samarbetar med TV2, Tele Danmark och Dansk Boldspil Union (DBU) för att 1997 starta en betal-TV-kanal, TV S, med familjeunderhållning och sport. Utgångspunkten för projektet är ett åttaårigt avtal som DR och TV2 har med DBU och Team Danmark om fotbollsrättigheter. TV S är ett led i parternas strävan att säkra sporträttigheter åt allmän televisionen. De viktigaste evenemangen skall alltid sändas okodade i någon av de öppna kanalerna medan matcher av något mindre publikt intresse sänds endast i den kodade TV S-kanalen. DR och TV2 har då endast rätt till nyhetsmaterial om 90 sekunder per evenemang. När public service-kanalerna sänder har TV S alltid rätt att sända parallellt.

I stället för att satsa eget riskkapital i kanalen – företaget deltar i TV S med en symbolisk kapitalinsats (ca 1 miljon DKK) – har DR valt att ingå avtal med andra parter, varav Tele Danmark torde vara den som främst deltar med pengar. DR:s ägarandel på 20 procent täcks med programrättigheter och arkivsamarbete. Genom intäkterna från TV S räknar DR och TV2 med att kunna täcka delar av kostnaderna för sina avtal med DBU och Team Danmark.

Kanalen marknadsförs av Tele Danmark som även tagit över MultiChoices danska kundadministration och parallellt bjuder ut TV S och konkurrenten Supersport.

3.2 Norge

Norsk rikskringkasting är för närvarande mitt uppe i en förvandlingsprocess som syftar till att göra NRK till ett konkurrenskraftigt medieföretag med ett public service-uppdrag.

NRK-styrelsen beslutade i mars 1997 att grunda ett helägt dotterbolag, NRK Aktivum AS, som får i uppdrag att ta över all kommersiell verksamhet som i dag finns inom NRK och starta och utveckla nya verksamheter på den kommersiella marknaden. Bland idéer som diskuteras på olika håll i företaget finns en sportkanal i samarbete med TV2 och en barn-TV-kanal i samarbete med övriga nordiska TV-bolag och det danska Egmont. Motivet för en sportkanal är att tillförsäkra public service-kanalerna rättigheter till sport-sändningar.

NRK Aktivum AS skall utveckla kommersiellt utnyttjande av sekundära produkter till radio- och TV-program och försäljning av tjänster. Bolaget skall vidare kunna delta i andra bolag som bedriver verksamhet i anslutning till radio och TV.

NRK Aktivum får av ägaren NRK 10 miljoner NOK i aktiekapital. Den kommersiella och den licensfinansierade verksamheten skall hållas strikt åtskilda. Överskott från den kommersiella verksamhetens skall dock återföras till den licensfinansierade verksamheten.

Styrelsens beslut förutsätter ett godkännande från NRK:s generalförsamling, dvs. Kulturdepartementet.

3.3 Storbritannien

BBC uppmuntras av statsmakterna att aktivt bygga vidare på verksamheten på den kommersiella marknaden i syfte att med intäkter

därifrån stärka den licensfinansierade verksamheten i allmänhetens tjänst. Inga licensmedel investeras i den kommersiella verksamheten.

UK Gold – en av landets mest framgångsrika satellitkanaler – kom till genom att ett konsortium, bl.a. bestående av Pearson och Cox, erbjöd BBC en aktiepost på 20–25 procent i utbyte mot leverans av program och rättigheter. BBC satsade inget eget kapital i företaget, utan finansieringen av kanalens uppbyggnad har skett genom kapitalinsatser från övriga ägare. UK Gold baseras på BBC:s programarkiv. Leveranser till kanalen sker på uppdrag av UK Gold och mot betalning per programtimme. Drygt två procent av kabel- och satellithushållen tittar på UK Gold.

Flextech kommer att träda i Pearson och Cox ställe som BBC:s partner i UK Gold.

Samma princip som för UK Gold har tillämpats i uppgörelserna med Flextech, ett internationellt företag som sysslar med programproduktion och paketering, angående ett paket betal-TV-kanaler för den brittiska marknaden och med Discovery angående USA-marknaden. BBC World, som är den enhet som representerar BBC, erhåller ägarandelar i utbyte mot deltagande och levererar program till kanalerna mot betalning. Flextech står för riskkapitalet i utbyte mot tillgång till BBC:s programarkiv – vilket också innebär att de har rätt att göra nya versioner av gamla program – och expertis. Intäkterna från betal-TV-verksamheten kan användas för att komplettera licensavgiften och BBC hoppas kunna återföra pengar till programverksamheten. Amerikanska kabeljätten TCI (Telecommunications Inc.) är dominerande ägare i både Flextech och Discovery.

De nya kanalerna kommer att visas i alla digitala system, dvs. både i marknät, kabelnät och via satellit.

BBC har en generell rätt att ta lån, en möjlighet som inte utnyttjats för deltagande i de kommersiella verksamheterna.

Sommaren 1997 väntas BBC–Flextech-paketet starta med följande kanaler:

- Showcase – underhållning från BBC-arkiv
- Horizons – dokumentärer, fakta ur BBC-arkiv
- Style – fritid, lifestyle
- Arena – kultur, musik, teater, konst
- Learning – utbildning för familjen
- Sports Entertainment Network – underhållning, sportreportage live från arenor runt om i landet
- One-TV – det bästa i BBC Radio 1 i form av musikvideor, intervjuer, evenemang
- BBC Catch-Up TV – ännu en chans att se BBC-program för den som missade sändningen

Några av kanalerna som Flextech-avtalet omfattar planeras att finansieras med reklamintäkter. Dessa får inte använda BBC:s namn och varumärke. Övriga kanaler blir betalkanaler och där finns BBC:s namn med. Alla BBC:s program visas alltid först i BBC1 eller BBC2 och först därefter i betal-TV. Kanalerna kommer också att finnas kvar under BBC:s redaktionella kontroll och presentationen av programmen liksom programmets framtoning kommer att skilja ut dem som BBC-program, vilket anses vara en kommersiell fördel.

Channel 4 har preliminärt aviserat en filmkanal som en del av utbudet i den andra multiplexen, som reserverats för ITV (BBC har tilldelats den första). Kanalen skulle i så fall som betaltjänst dra nytta av sin omfattande filmkatalog som hittills inte exploaterats på marknaden utanför kanalen.

3.4 Frankrike

Kulturministern i Frankrike har uppmanat France Télévision (FT) att sätta i gång verksamheter som oberoende av licensmedel vidgar företagets serviceutbud. Public service-företaget France Télévision äger 8,3 procent av aktierna i Télévision par Satellite (TPS), en digital betal-TV-tjänst som konkurrerar med Canal Plus-projektet

Canalsatellite och AB Sat, ett dotterbolag till AB Production. France Télévision hade till en början för avsikt att gå in med en ägarandel på 25 procent, men fick av finansiella skäl avstå en andel på 16,7 procent till France Télécom. Övriga deltagare i projektet är TF1, CLT M6 och kabelgruppen Lyonnaise des Eaux. Sändningarna startade i december 1996.

Utbudet består av två separata paket:

TPS Thématique (innehåller bl.a. Eurosport, Festival, TV5 resekanal, tecknade serier, CNN, musikkanal) och TPS Cinéma som består av tre filmkanaler. Prenumeranterna får härutöver utan kostnad bl.a. de franska markkanalerna, Canal Plus undantagen, parlamentskanalen Canal Assemblée, hästsportkanalen France Courses, en rad DAB-radiokanaler och interaktiva tjänster.

3.5 Tyskland

De tyska public service-företagen ARD och ZDF har haft planer på betal-TV-kanaler, men har av den konservativa regeringskoalitionen uppmanats att begränsa sig till det grundläggande public service-uppdraget, vilket uttolkats som grundservice åt alla. Frågan debatteras livligt, bl.a. utifrån förordet till överenskommelsen mellan delstaterna om rundradioverksamhet, som i engelsk översättning lyder: "The existence and developement of public service broadcasting must be secured. This includes its participation in all technical means of production and transmission and the provision of new forms of broadcasting. Its financial base, including the equalization arrangement, must be guaranteed."

För tillfället har kanalerna inga planer på direkt engagemang i betal-TV, men väl i flera försöksprojekt med utsändning regionalt i digital form. ARD lanserar i augusti 1997 sin digitala fri-TV-bukett som består av ARD-rikskanalen, åtta regionala kanaler, dokumentärkanalen Phoenix och barnkanalen Kinderkanal. De två sistnämnda (som har sin premiär redan första april) har av kommersiella konkurrenter betecknats som avvikelser från grunduppdraget, och

kabeloperatörer är ovilliga att ta de nya kanalerna med i sina nätpaket. ARD-chefen Alfred Scharf har hotat med att tvinga kabelbolagen till samarbete genom hänvisning till kanalernas status som public service.

ZDF har emellertid genom sin chef Dieter Stolte betecknat sina planer på samarbete med Kirch-gruppen kring en betalkanal som en "indirekt" medverkan i DF1-buketten: ZDF-programmen skall i så fall presenteras med egen logotype, men ZDF agerar endast som programleverantör och deltar inte i själva betalkanalerna.

4 Digitala TV-sändningar

4.1 Den digitala TV-teknikens möjligheter

Fram till slutet av 1980-talet var det framför allt tillverkarna av TV-mottagare och public service-företagen som drev på utvecklingen av ny teknik för TV-distribution. I Europa och Japan utvecklade man t.ex. högupplösnings-TV (HDTV) med hjälp av analog teknik. Men i och med att intresset på senare år inriktats på digital teknik för TV-distribution, har de tidigare försöken att utveckla förbättrad analog teknik förlorat mycket av sin aktualitet.

Möjligheterna att sända ett mångdubbelt större programutbud än tidigare samt effektiva metoder att ta betalt av publiken har fått främst de som gynnas av betal-TV-tekniken, dvs. dataföretag, distributionsföretag och innehavare av programrättigheter, att driva på utvecklingen.

Frekvenserna för marksänd TV är en begränsad resurs. Med den digitala TV-distributionen mångdubblas *överföringskapaciteten* i jämförelse med analog teknik. Detta beror på att den digitala tekniken är lämplig för bildkomprimering, dvs. att överflödiga delar av TV-bildens informationsinnehåll kan tas bort före utsändning. Därigenom blir det möjligt att sända ut flera TV-program i samma frekvenskanal. Med digital teknik ryms 3–4 digitala kanaler på samma utrymme av frekvensspektrum som en analog TV-kanal. *Distributionskostnaderna* för varje program väntas därför bli lägre än för analoga sändningar.

Med hjälp av s.k. multiplexering sammanflätas flera signaler, t.ex. olika TV-kanaler, till en signal som sedan sänds ut. För att kunna uppfatta innehållet i en digital sändning måste konsumenterna under ett övergångsskede använda en *avkodare* för omvandling av de digitala signalerna till analoga signaler som TV-mottagaren kan tolka och därefter sortera ut den kanal tittaren valt.

Till skillnad från analog TV är det enkelt att kryptera en digital TV-signal, och det är alltså lätt för den sändande att kontrollera vem som får del av programmet. Detta gör digitaltekniken lämplig för olika *betal-TV-lösningar*. Avkodaren kan, förutom att omvandla de digitala signalerna, även utföra åtkomstkontroll om TV-signalen är krypterad och det krävs en särskild auktorisation för att ta emot programmet (s.k. conditional access). För att abonnenten skall få tillgång till de köpta kanalerna används ett s.k. *smart card*, dvs. ett litet plastkort med information om abonnemanget. Kortet läses av avkodaren och ger abonnenten möjlighet att ta del av kanalerna. En annan möjlighet att lägga upp ett conditional access-system är att adressera den individuella avkodaren genom själva radiosändningen.

Tittaren kommer också att kunna erbjudas tjänster med tydlig koppling till ett visst TV-program, t.ex. resuméer, bakgrundsinformation eller textning på olika språk. Avkodaren kan också innehålla en s.k. *elektronisk programguide*, som är ett sökprogram för att tittaren lätt skall hitta önskat program. Avkodaren kan antingen vara inbyggd i TV-mottagaren eller vara ett separat tillbehör till denna.

Den digitala tekniken underlättar alltså för olika betal-TV-arrangemang, vilket utgör en väsentlig drivkraft för digitaliseringen. Samtidigt blir kontrollen av tittarnas åtkomst genom dekodrar och kryptering allt viktigare. Tillsammans med kontroll eller inflytande över distributionsnätet kanske detta är en viktigare konkurrensfaktor än själva programinnehållet.

För närvarande krävs olika avkodare för digitala sändningar via satellit, kabel, från marksändare respektive över telenätet. En viktig förutsättning för att digital sändningsteknik skall slå igenom är att utrustningen kan göras tillgänglig till en kostnad som är överkomlig

för konsumenterna. Utvecklingskostnaderna är höga samtidigt som tillverkningskostnaderna kan pressas vid tillverkning i långa serier. Priset på avkodare kommer att sjunka när marknaden för digital-TV växer.

Digitala TV-sändningar kan äga rum i de olika distributionsmedier som används för TV, dvs. via marksändare, kabel och satellit. För sändningar via satellit och kabel finns beslutade europeiska standarder. För digitala marksändningar väntas formellt beslut om en europeisk standard under våren 1997. Det är även möjligt att använda telenätet för digital TV-distribution.

Den stora överföringskapaciteten innebär att även andra användningsområden kan bli aktuella:

- *Alternativ tidsläggning.* Inslagen i ett TV-program sänds i olika ordning för att tillgodose tittare med olika vanor.
- *Tidsförskjutens utsändning.* Ett och samma program sänds ut flera gånger med en liten tidsförskjutning så att tittaren aldrig behöver vänta länge på att programmet skall börja.
- *Alternativa bildvinklar.* Olika kameror avbildar skeendet från olika vinklar. Är överföringskapaciteten god kan flera bilder sändas ut samtidigt och tittaren kan välja om han t.ex. vill se närbilder eller översiktsbilder.
- *Alternativa versioner.* Program kan sändas i parallella versioner, t.ex. på olika språk. Programmet kan sändas utan reklaminslag till dem som betalar och med reklam till en publik som erhåller programmen gratis.

Interaktiva TV-tjänster

Det som avses med interaktiv TV är att TV-publiken på något sätt kan påverka det som sänds. Åskådaren kan ha förbindelse med programkällan via telenätet, men det är också möjligt att förse ett digitalt kabelnät med en kanal för returinformation. Den normala överföringskapaciteten via det fasta telenätet är tillräcklig för enkla tjänster där mängden information i returkanalen är relativt liten.

Kabel-TV-nät kan också komma att användas för returkanalen, vilket skulle ge avsevärt högre kapacitet. Beställ-TV, utbildningsprogram, spelprogram och informationssökning är några exempel på interaktiva tjänster.

4.2 Utredningar om digital-TV

1994

Möjligheten att övergå till digital sändningsteknik har utretts. 1994 presenterades betänkandet (SOU 1994:34) Tekniskt utrymme för ytterligare TV-sändningar. Utredningens uppdrag var att ta fram ett tekniskt underlag för beslut om nya möjligheter att sända marksänd TV. Betänkandet redovisade möjligheterna att anlägga flera sändarnät för analog TV men även läget angående utvecklingen av den digitala tekniken.

Utredaren ansåg inte att det då var möjligt att ta ställning till om digitala marksändningar i TV borde införas. Samtidigt konstaterade utredaren att ju mindre man utnyttjar möjligheterna att sända med analog teknik, desto större handlingsutrymme har man för att starta digitala sändningar i framtiden. Statens ansvar för utvecklingen av hur den digitala TV-tekniken kommer att tillämpas vid marksändningar betonades i utredningen, och utredaren varnade för att möjligheten att använda marknätet kan vara överspelad om ett beslut dröjer tills digitala sändningar hunnit etableras i andra distributionsmedier. Därför ansåg utredaren det angeläget att statsmakterna fattar beslut om digitala marksändningar så snart förutsättningarna kan överblickas. Statsmakterna bör, enligt utredaren, även överväga de massmediepolitiska konsekvenserna av digitaltekniken, bl.a. behovet av att slå vakt om konkurrens och valfrihet.

1996

I betänkandet *Från massmedia till multimedia – att digitalisera svensk television* (SOU 1996:25) redovisas underlag för ett beslut om en eventuell övergång till digital teknik för marksänd TV. Utredaren föreslog att statsmakterna bör fatta principbeslut om övergång till marksänd digital TV i Sverige. Utbyggnaden bör påbörjas senast 1997 och i sin första etapp vara slutförd inom två år efter beslutet. Utredaren föreslog också att nuvarande analoga TV-sändningar via marknätet bör upphöra snarast möjligt, dock senast tio år efter starten av digitala sändningar.

Till grund för utredningens överväganden och förslag låg antagandet att staten även i framtiden vill hävda allmänna medborgerliga intressen i fråga om televisionen.

I proposition 1996/97:67 *Digitala TV-sändningar* föreslår regeringen att digital marksänd TV införs i flera steg med möjlighet för staten att successivt ta ställning till om och på vilket sätt verksamheten skall fortsätta. Förutsättningarna skall redan från början vara sådana att krav på yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald tillgodoses. I en första etapp inleds sändningar på ett begränsat antal orter i Sverige.

4.3 Digital-TV i Sverige och Norden

Internationellt sett är den svenska TV-marknaden liten och utrymmet för aktörerna begränsat. Utvidgar man området till hela Norden blir marknaden intressant även för internationella företag inom TV-industrin, men det är inte troligt att den räcker till för en mängd olika aktörer. Därför kommer konkurrensen mellan olika intressenter kring lanseringen av den digitala tekniken att bli hård, och det är avgörande vilken aktör eller konstellation av aktörer som först lyckas få grepp om marknaden.

En fungerande svensk digital-TV-marknad förutsätter öppna system som tillåter tittarna att välja vilken programleverantör de vill utan att behöva byta dekoder.

För närvarande finns det flera intresserade aktörer på den nordiska digital-TV-marknaden som i två olika konstellationer försöker utarbeta standarder för Norden.

MultiChoice Nordic och Telenor

Nethold och norska Telenor har beslutat att etablera ett nytt företag som skall introducera digital distribution av satellit-TV-kanaler och tjänster till nordiska TV-hushåll. Det nya företaget kommer att samarbeta med både nordiska och internationella TV-kanaler. Verksamheten kommer att omfatta en rad distributionstjänster för betal-TV och kodade TV-kanaler och kommer i första hand att fokuseras mot marknaden för privata parabolantennor. Försäljningsorganisationerna för de respektive ägarna i det nya bolaget slås samman. En gemensam tjänst för SMS (kunddatabas) sätts upp. En teknisk standard för åtkomstkontroll (CA) i digitala dekoderboxar, utvecklad av Telenors utvecklingsbolag Conax, används.

MultiChoice/Nethold och Telenor planerar lansering av ett digital-TV-paket våren 1997.

Svenskt samarbete med nordiskt inslag

Sveriges Television, TV4, Telia InfoMedia, Teracom, Kinneviks Modern Times Group (MTG), Nordiska Satellit AB (NSAB), Tele Danmark, Danmarks radio (DR) och TV2 har enats om att etablera ett samarbete för digital-TV och därigenom öppna möjligheten för ett nordiskt distributionsalternativ. De olika distributionsformerna satellit, kabel och marknät kommer att grundas på samma tekniska standard, den europeiska DVB-standarderna. Detta innebär att det bara behövs en dekoder per TV-apparat. Även om det kommer att ta flera år innan priserna på digitala avkodare hamnar på samma

låga nivå som de analoga ger samarbetet, enligt intressenterna, en tillräcklig volym hushåll för att på sikt kunna erbjuda lägre priser än vad som annars vore fallet.

Syftet med samarbetet är, enligt aktörerna, att skapa förutsättningar för en snabb och smidig introduktion av digitala TV-tjänster i Sverige och övriga Norden.

Övriga nordiska intressenter kommer att inbjudas att delta i samarbetet.

5 Sveriges Television och betal-TV

5.1 Inledning

Sveriges Television sänder för närvarande i två rikstäckande kanaler, SVT1 och SVT2, varav SVT2 även har regional täckning. Text-TV-sändningar förekommer i båda kanalerna. Enligt tillståndsvillkoren skall minst 99,8 procent av den fast bosatta befolkningen nås av Sveriges Televisions sändningar.

Sveriges Television anser att det är angeläget att ett svenskt digitalt distributionssystem byggs ut så snart som möjligt. En viktig uppgift för statsmakterna under denna utbyggnadsprocess är att se till att public service-företaget Sveriges Television får de formella och finansiella möjligheterna att utvecklas i den digitala miljön. För att en lansering av digitala TV-sändningar i Sverige skall lyckas krävs, enligt Sveriges Television, en långsiktig finansiell uthållighet och att nya tillräckligt attraktiva tjänster kan erbjudas hushållen för att förmå dessa att investera i den mottagarutrustning som krävs för att få tillgång till sändningarna.

En övergång till sändningsteknik med ett stort antal nya kanaler i ett digitalt marknät får inte innebära en tillväxt av enbart den kommersiella televisionen. Sveriges Television anser därför att företaget i ett digitalt marknät måste få möjlighet att arbeta i fler än de två kanaler som företaget idag sänder över för att öka exponeringen och tillgängligheten av det programutbud som produceras inom public service-systemet.

Sveriges Television har presenterat några olika programprojekt som skulle stödja den framtida public service-verksamheten i en framtida digital TV-miljö:

1. *Guldkanalen* – en betal-TV-kanal som sänder det bästa ur Sveriges Televisions arkiv.
2. *Nyhets- och sportkanalen*. Företagets nyhets- och sportverksamhet håller på att utvecklas till en dygnet-runt-service som kan sända med kort varsel. En särskild kanal skulle kunna ta vara på denna resurs. Den löpande tablån kan kompletteras med samhälls- och aktualitetsprogram och eventuellt med längre direktsändningar från t.ex. riksdagsdebatter och andra viktigare händelser.
3. *Snabbrepriskanalen*. Reprissändningar i en särskild kanal för att öka tillgängligheten till SVT-utbudet.
4. *Tysk-franska kulturkanalen ARTE och brittiska BBC*. Diskussioner pågår om vidaredistribution av kanalerna i Sverige och textning av utbudet.
5. *Regionala program och nyheter*.

5.2 Finansiering

I sitt yttrande över betänkandet *Från massmedia till multimedia - att digitalisera svensk television* (SOU 1996:25) framhåller Sveriges Television att det inte är möjligt att inom ramen för TV-avgiften finansiera ytterligare verksamheter. Finns det utrymme att höja TV-avgiften bör dessa medel användas för att stärka kvaliteten i redan existerande verksamhet. Företaget anser inte heller att reklam är en lämplig väg för företaget att finansiera en utökad verksamhet.

Sveriges Television pekar i stället på möjligheten att statsmakterna tar över kostnaderna för de analoga sändningarna och låter företaget välja och betala för lämpliga digitala sändningsformer. Denna lösning bäddar, enligt Sveriges Television, för en framtida

flexibilitet och garanterar att valda lösningar optimeras med utgångspunkt från public service-uppdraget.

Sveriges Television menar vidare att det är väsentligt att företaget, i likhet med andra public service-företag i Europa, får möjlighet att bedriva betal-TV som kompletterande finansieringsform till TV-avgiften för att därigenom göra det möjligt att finansiera tilläggstjänsterna. Därför har Sveriges Television begärt tillstånd hos regeringen att få pröva betal-TV-verksamhet som kompletterande finansieringsform.

5.3 Sveriges Television på satellit

I april 1996 ansökte Sveriges Television hos regeringen om att få uppta förhandlingar med regeringen om att få starta digitala sändningar via satellit. Sveriges Television ville nå hushåll i Sverige med dåliga eller obefintliga möjligheter till mottagning av de markbundna signalerna, hushåll i Europa med svensk anknytning samt svensktalande i Finland.

Sveriges Television finns redan på satellit genom att norska televerket, Telenor, sänder Sveriges Televisions kanaler över satellit till norska kabelnät som inte kan ta emot Sveriges Televisions mark-sändningar. Sändningarna får endast tas emot av norska kabelnät och inte av enskilda norska eller svenska hushåll.

I september 1996 godkände regeringen Sveriges Televisions planer på en satellitkanal, med förbehållet att "möjlighet att sända via satellit bör begränsas till sändningar som har till huvudsakligt syfte att förbättra möjligheterna att se Sveriges Televisions sändningar i Finland och övriga Europa"². Svenska hushåll med dåliga mottagningsförhållanden omfattas alltså inte av beslutet. Detta på grund av att statsmakterna ännu inte fattat beslut om markbundna digitala TV-sändningar.

² Regeringsbeslut 10, 1996-05-25

Tidigast hösten 1997 startar Sveriges Television digitala satellit-sändningar i Europa. Företaget har tecknat ett avtal med Nordiska Satellitaktiebolaget (NSAB) om utrymme i en av satelliten Sirius 2 transpondrar. Sveriges Television har redan en kanal riktad till svensktalande i Finland, SVT4, som nu får utvidgat sändningsområde.

Sändningarna kommer att bestå av en samredigerad kanal av SVT 1 och SVT2 med egenproduktion, däribland nyheter, och annan svensk produktion. Kanalen kommer att vara krypterad, och hushåll som skaffar sig tillgång till Sveriges Televisions satellitkanal kommer att få betala en avgift. TV-Extra AB i Motala kommer att sköta kundadministration, försäljning av smartcards m.m.

6 Guldkanalen

6.1 Inledning

Guldkanalen är en reklamfri betal-TV-kanal som Nordisk Betal-TV AB (NBTV), ett företag helägt av Telia InfoMedia, planerar att starta i september 1997. Basen i Guldkanalens utbud, omkring 65 procent, skall utgöras av de bästa programmen i Sveriges Televisions arkiv. Övriga program införskaffas från andra källor i Sverige, Norden och övriga Europa.

Sveriges Television hade planer på att driva Guldkanalen. Men eftersom regeringen inte lade fram något förslag angående detta i propositionen om riktlinjerna för public service-verksamheten den kommande avtalsperioden, kunde företaget inte fullfölja planerna.

Den marknadsundersökning som genomförts på uppdrag av Telia och Sveriges Television visar att 50 procent av hushållen anser att Guldkanalen är intressant och att 42 procent kan tänka sig att abonnera på kanalen för femtio kronor i månaden. Bland dem som uppgett att de har kabel-TV visar det sig att intresset för Guldkanalen ökar till 54 procent medan viljan att abonnera är densamma.

Guldkanalens målsättning är att minst 300 000 hushåll skall teckna abonnemang. Nordisk Betal-TV räknar med att det kommer att ta fyra till fem år innan företaget bär sig ekonomiskt.

6.2 Eventuella hinder för verksamheten

Telia har lämnat en ansökan till Konkurrensverket om prövning av Guldkanalen ur konkurrenssynpunkt och frågan är nu under verkets utredning.

En diskussion pågår om Telias engagemang på nya marknader. Det har hävdats att Guldkanalen kan innebära en gråzon mellan ren överföring av och skapandet av information.

I Kommunikationsdepartementets promemoria "Moderna telekommunikationer åt alla" Ds 1996:38, vilken bl.a. berörde Telias verksamhet med anknytning till medieområdet, anges att "annan verksamhet än kärnverksamheten kan bedrivas under förutsättning att denna kompletterar huvudinriktningen och att den bidrar till att stärka koncernens lönsamhet." Vidare sägs att "bolaget bör även vara återhållsamt i samverkan med olika medie- och informationsföretag etc. avseende skapandet av innehållet."

6.3 Programutbudet

Guldkanalen vill se sig som ett komplement till existerande och nya kanaler. Guldkanalen kommer att vara en svensk kanal med omkring 70 procent svenskt material.

Huvuddelen av utbudet kommer att utgöras av fiktion: dramatik, både nutida och klassisk, komik, serier, underhållning m.m. Där emot blir det inga nyhetsprogram och debatter eller massproducerade spel- och lekprogram. Kanalen skall, enligt egen utsago, präglas av hög kvalitet, och stor omsorg kommer att läggas på den yngsta publiken vilket innebär vaksamhet mot våld, sex, rasism osv.

Guldkanalen kommer att sända 14–16 timmar per dag under högsäsong. Programmet visas första gången på bästa sändningstid och repriseras sedan på annan tid. Programmen kommer att vid be-

hov redigeras av Guldkanalens och programvärdar skall introducera och knyta samman dem.

Sveriges Televisions reprisering av tidigare produktion kommer inte att påverkas. Nordisk Betal-TV köper visningsrätten till programmen medan Sveriges Television behåller äganderätten. Utöver försäljning av visningsrätter kommer Sveriges Television även att sälja tekniska tjänster till Guldkanalens.

6.4 Rättighetsfrågorna

Före försäljning av visningsrätten till Guldkanalens måste rättighetsfrågorna klargöras. Varje program kräver sin egen undersökning, vilket ibland kan vara ett mödosamt arbete eftersom medieverklig-heten såg annorlunda ut när många av de äldre programmen gjordes. Vid all försäljning av rättigheter skall Dramatikerförbundet vidtalas. Betalning för rättigheten sker till Dramatikerförbundet, Teaterförbundet och till upphovsmannen. Cirka 30 procent av Sveriges Televisions intäkter vid försäljningen går bort till rättighetskostnader. Genomgången av programarkivet bidrar till att på sikt ge Sveriges Television ett modernare arkiv.

6.5 Distribution

Nordisk Betal-TV planerar för en så bred distribution av Guldkanalens som möjligt, dvs. via alla kabelnät och via satellit till parabolantennor, vilket innebär 60–65 procents täckning. Förhandlingar pågår för närvarande med kabelbolagen.

7 EU

EU-förslag angående idrottsevenemang och betal-TV-kanaler

Den tyska Kirchgruppen har byggt mycket av sin affärsidé kring att köpa in rättigheter till populära idrottsevenemang för sändning i sina egna betal-TV-kanaler. Genom bolaget ISPR köpte man 1996 rättigheterna för VM i fotboll år 2002 och år 2006 till en kostnad av närmare 16 miljarder kronor och hösten 1996 betalade man 400 miljoner för rättigheterna till svensk fotboll de kommande fyra åren – då ingår, utöver allsvenskan, även all landslagsverksamhet, VM och EM-kval.

I februari 1997 överlät Svenska hockeyligan samtliga TV-rättigheter till ISPR. Avtalet är på fyra år och beräknas ge elitklubbarna minst 200 miljoner kronor. ISPR får därigenom den exklusiva sändningsrätten för elitserien, allsvenskan, playoff till elitserien samt SM-slutspelet, medan landslagsverksamheten, VM och World Cup samt Europaligan inte omfattas av avtalet. All reklamrätt ligger kvar hos klubbarna. Det blir nu upp till TV-bolagen och andra intressenter att försöka nå en överenskommelse med ISPR.

EU:s ministerråd presenterade i februari 1997 ett förslag som syftar till att motverka att idrottsevenemang av stort nationellt intresse köps upp av betal-TV-kanaler. Förslaget skall utgöra utgångspunkten för en förlikningsprocedur under åren 1997.

Europeiska sportevenemang säljs, som framgår ovan, för allt högre priser till betal-TV. Förslaget från EU innebär att man erkänner rätten för enskilda medlemsstater att bestämma att vissa evenemang skall skyddas, dvs. att de skall vara tillgängliga, helt eller del-

vis, för hela folket i direktsändning eller tidsförskjuten sändning i allmänt tillgänglig television. Andra länder skall vara skyldiga att tvinga sina TV-företag att respektera sådana beslut, om de har förvärvat ensamrätt till sådana evenemang.

Varje EU-land skall avgöra vilka evenemang som bör sändas i nationell gratis-TV, det kan gälla OS men också evenemang med intresse för det enskilda landet som till exempel SM-finalen i ishockey. Ett land kan också kräva att ett större kulturevenemang måste sändas ut till den breda TV-publiken.

EU-granskning av public service-företagens förmåner och förpliktelser

Inom EU pågår för närvarande en granskning av balansen mellan förpliktelser och förmåner för public service-företagen. Granskningen har initierats genom att privata TV-företag framfört klagomål på att public service-företagen både får sända reklam och ta emot anslag.

Genomförande av EG:s direktiv för TV-standarder

EU har under flera år försökt underlätta införandet av nya avancerade TV-tjänster. Denna utveckling pågår hand i hand med utvecklingen av digital-TV eftersom det är genom den digitala TV-tekniken som möjligheterna skapas att utnyttja de avancerade TV-tjänsterna. För att stimulera införandet av tjänsterna har EU i flera direktiv föreskrivit att vissa standarder skall användas. Direktivet (95/47/EG) av den 24 oktober 1995 om tillämpning av standarder för sändning av televisionssignaler är ett led i det arbetet.

Sammanfattning av syftet med direktivet:

- Direktivet skall fastställa standarder för TV-sändningar och främja övergången till bredbildsformat.

- Direktivet skall underlätta anslutningen av tillbehör till TV-mottagare, bl.a. avkodare, genom fastställande av ett standardiserat gränssnitt mellan TV-mottagaren och avkodaren.
- Direktivet skall skapa ett enhetligt regelverk för operatörer av digitala betal-TV-tjänster.

I departementspromemorian (Ds 1997:21), Genomförande av EG:s direktiv för TV-standarder, från Kulturdepartementet, läggs fram förslag till lagstiftning för att i svensk rätt genomföra EG:s direktiv för TV-standarder.

I promemorian föreslås att en ny lag, lagen om standarder för sändning av TV-signaler m.m., beslutas. I lagen föreskrivs att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, utfärdar föreskrifter om att de krav på aktörer, särskilt i fråga om tillämpning av europeiska standarder inom avancerade TV-tjänster, som anges i direktivet skall vara uppfyllda. Det föreslås även regler om tillsyn och sanktioner. Direktivets regler om tvistlösningsmekanismer bedöms kunna uppfyllas med stöd av befintlig lagstiftning.

8 Överväganden och förslag

Sveriges Television bör få möjlighet att bedriva betal-TV-verksamhet vid sidan av sitt nuvarande programutbud. Betal-TV-verksamheten skall hållas åtskild från den verksamhet som finansieras med medel från rundradiokontot och bedrivs i enlighet med nedan angivna villkor.

Följande villkor skall vara tillgodosedda:

- Betal-TV-verksamheten skall syfta till att komplettera programutbudet i de ordinarie kanalerna SVT1 och SVT2. Programverksamheten i de ordinarie kanalerna skall bedrivas enligt nuvarande principer vad gäller val av program, kvalitetskrav, reprisering etc.
- Betal-TV-utbudet skall distribueras via det digitala marknätet i takt med att ett sådant nät byggs ut. Om andra distributionssätt används skall dessa utnyttja digital teknik och på sikt vara tillgängliga för huvuddelen av landets befolkning.
- Om flera olika distributionssätt används för Sveriges Televisions betal-TV-verksamhet skall samma dekoder kunna användas vid mottagning oavsett distributionssätt.
- Betal-TV-verksamheten skall bedrivas i ett eller flera av Sveriges Television hel- ellermajoritetsägda aktiebolag.
- Betal-TV-verksamheten skall finansieras med avgifter från dem som utnyttjar denna verksamhet. Full kostnadstäckning skall

eftersträvas. Medel från rundradiokontot får endast användas till aktiekapital i betal-TV-bolagen, däremot inte för att finansiera löpande kostnader som uppstår i betal-TV-verksamheten.

- Sveriges Television skall tillämpa affärsmässiga principer vid försäljning av programrättigheter och tekniska tjänster till de egna betal-TV-bolagen. Vid försäljning av programrättigheter till andra programföretag skall detta ske på ett sådant sätt att syftet med den egna betal-TV-verksamheten inte motverkas.

8.1 Public Service-verksamheten

Den verksamhet Sveriges Television bedriver idag kännetecknas av de public service-krav som ställs på utbudet och som garanterar att programmen håller en viss kvalitet.

Sveriges Television har, i sin position som public service-företag, andra förutsättningar än övriga konkurrenter bland programföretagen eftersom företaget inte behöver ha några lönsamhetskrav på sina program. I public service-uppdraget ingår att utbudet skall vara mångsidigt, att olika intresseinriktningar skall ha möjligheter att komma till uttryck och att företaget skall tjäna hela publiken, både minoriteter och den stora majoriteten. Genom sin tillgänglighet och genom kravet på att vara en television i allmänhetens tjänst har Sveriges Television en unik möjlighet att bilda ett gemensamt rum där frågor som är intressanta för alla i Sverige tas upp.

Vissa invändningar kan resas mot att ge Sveriges Television möjlighet att bedriva betal-TV-verksamhet. Det kan finnas en risk att Sveriges Televisions programpolitik påverkas negativt om företaget gör sig beroende av nya finansieringskällor. Detta kan ta sig uttryck i att de mest attraktiva programmen först blir tillgängliga i betal-TV-sändningarna. Att sända program i en ny kanal innebär dessutom ökade kostnader i form av ersättning för upphovs-

rätter och sändningskostnader m.m. En oreglerad utveckling skulle kunna hota systemet med TV-avgifter.

Konkurrensen från allt fler kanaler blir allt hårdare, och den digitala tekniken kommer att innebära att svenska licensbetalare får möjlighet att välja mellan bl.a. både svenska och utländska nischkanaler och olika former av interaktiva TV-tjänster. I en sådan situation är det nödvändigt för Sveriges Television att både värna om kvaliteten i public service-utbudet och om möjligt använda den som ett konkurrensmedel. En svensk betal-TV-kanal är ett alternativ till det anglo-amerikanskt präglade betal-TV-utbudet och skapar förutsättningar för ett bredare och kvalitetspräglat svenskt utbud. En övergång till digital sändningsteknik med ett stort antal kanaler i marknätet får inte innebära en ökning av enbart den kommersiella televisionen.

I en framtid med digitala TV-sändningar har Sveriges Television möjligheter till ett mer omfattande utbud, både i form av nya kanaler och i form av nya medietjänster. Det är dock inte möjligt för Sveriges Television att inom ramen för TV-avgiften finansiera ytterligare verksamheter. Utveckling av ny teknik och nya tjänster måste därför finansieras på annat sätt. Om Sveriges Television, i likhet med public service-företagen i bl.a. Danmark, Storbritannien, Frankrike, Belgien, Spanien och Schweiz, får möjlighet att bedriva betal-TV som kompletterande finansieringsform, kan detta innebära att Sveriges Television får det resurstillskott som krävs.

Sveriges Television får genom betal-TV-verksamheten möjlighet att öka exponeringen och tillgängligheten av det programutbud som producerats inom public service-systemet. På sikt kan även betal-TV-verksamheten innebära att intäktsbasen för public service-verksamheten ökar genom att intäkter från betal-TV-verksamheten återförs till public service-TV.

Sveriges Television har genom sitt omfattande arkiv en unik resurs och möjlighet att konkurrera med andra programbolag. Den marknadsundersökning som genomförts med anledning av planeringen av Guldkanalen (se avsnitt 6 ovan) visar att det finns intresse bland TV-tittarna att ta del av arkivmaterialet.

Sveriges Television bör, mot denna bakgrund, ges möjlighet att bedriva betal-TV-verksamhet under vissa förutsättningar, vilka redovisas i följande avsnitt.

8.2 Programutbud i betal-TV

Sveriges Televisions betal-TV-program skall sändas i särskilda sändningar vid sidan av de ordinarie kanalerna SVT1 och SVT2.

En naturlig utgångspunkt är att Sveriges Television i sin egenkap av public service-företag skall bedriva även betal-TV-verksamheten utifrån de ideal om kvalitet och högsta möjliga befolkningstäckning som allmänt ligger i uppdraget. Att i detalj ange hur kvalitetskravet skall balanseras mot önskan att betal-TV-verksamheten skall generera vinst är, enligt min mening, varken möjligt eller lämpligt. Det torde vara tillräckligt att ange några väsentliga huvudlinjer rörande programutbudet.

Möjligheten att pröva betal-TV som ett sätt att finansiera utvecklingen av nya tjänster och kanaler och att konkurrera med andra programföretag får inte innebära att den reguljära, licensfinansierade programverksamheten påverkas negativt. Attraktiva program får inte flyttas från SVT1 och SVT2 för att enbart sändas i betalkanal. Licensbetalarna får inte genom skapandet av en betal-TV-kanal gå miste om det utbud och den service de har rätt att förvänta sig från Sveriges Television. Sveriges Television bör dock ha möjlighet att, inom ramen för en samproduktion, ingå avtal om att vissa program först får sändas i betal-TV och därefter i SVT1 eller SVT2 på samma sätt som när filmer SVT medverkat i först sänds på biograferna och därefter i TV.

Den service till licensbetalarna som redan idag erbjuds genom att vissa program repriseras en eller flera gånger i nära anslutning till första sändningstillfället får inte försämrats.

För att ge Sveriges Television möjlighet att fullt ut konkurrera med övriga programbolag och TV-kanaler bör det lämnas till Sveriges Televisions bedömning att avgöra vilket material som skall sändas i betal-TV-kanalen. Företaget skall därför ha möjlighet att köpa

in material från andra programbolag men även att producera nytt material för verksamheten. Genom att Sveriges Television får möjlighet till betal-TV-verksamhet får företaget också möjlighet att använda sig av de inköpta rättigheter som inte kan utnyttjas i SVT1 eller SVT2, men som företaget måste köpa för att få rättigheten till ett önskat program. Sveriges Television får endast använda medel som genereras av betal-TV-verksamheten för inköp och produktion av program avsedda för denna verksamhet.

För de licensbetalare som också väljer att abonnera på betalkanalerna innebär alltså betal-TV-verksamheten att de i vissa fall får tillgång till Sveriges Televisions program något tidigare än övrig TV-publik men även möjligheten till ytterligare ett programutbud.

8.3 Distribution och teknik

Tillgången till TV-kanaler varierar kraftigt i Sverige. Många hushåll kan se TV-kanaler som sänds via satellit medan andra bara kan se de tre markbundna kanalerna. Hela TV-utbudet når alltså inte alla hushåll i landet. Sveriges Televisions markbundna kanaler når dock i stort sett alla hushåll eller 99,8 procent. Med distribution av TV-program via satellit och kabel-TV-nät nås ca 60–65 procent av befolkningen.

I public service-uppdraget ingår att Sveriges Televisions kanaler skall vara tillgängliga för hela befolkningen. TV-tittarna betalar licensavgift för att få möjlighet att ta del av Sveriges Televisions programutbud. Väljer Sveriges Television att sända en del av detta programutbud, kompletterat med ytterligare programutbud, i en betal-TV-kanal är det därför rimligt att licensbetalarna ges möjlighet att ta del av det genom att betala för ett abonnemang på kanalen. För att alla hushåll skall få denna möjlighet måste kanalen distribueras på sådant sätt att så många som möjligt har chans att ta del av utbudet.

Fördelarna med den digitala tekniken har fått flera länder i Europa att överväga en satsning på digital teknik för distributionen av programmen. Den digitala distributionen kan ske genom satelliter,

kabel-TV-nät, telenät eller via marksändningar. I framtiden kommer de olika distributionsformerna att existera sida vid sida, liksom de gör idag, och det är inte sannolikt att ett distributionssätt kommer att bli allenarådande.

Sveriges Television bör ligga i takt med utvecklingen och tekniskt hålla minst samma standard som övriga TV-företag. Sverige har – bl.a. genom att de svenska hushållen ligger högt i världsstatistiken vad gäller innehav av TV, telefon och hemdatorer – bra förutsättningar att bli en föregångsmarknad för digitala tjänster. I Sverige finns också företag med kompetens att utveckla de industriprodukter som krävs för denna teknik. Mot denna bakgrund finner jag det inte minst näringspolitiskt viktigt att det svenska public service-företaget ligger i främsta linjen när det gäller att dra nytta av den nya tekniken. Därför är det naturligt att Sveriges Television vid start av en ny TV-kanal använder sig av den digitala distributions-tekniken för att nå ut till publiken.

Den tekniska utvecklingen innebär även vissa risker, t.ex. att ett framgångsrikt företag inom betal-TV-området får en dominerande ställning och makt över de nya distributionsvägarna genom att utnyttja tekniska lösningar, t.ex. avkodare och åtkomstkontrollfunktioner, som binder konsumenterna till det egna distributionsnätet.

Utbyggnaden av det digitala marknätet i Sverige skall, enligt proposition 1996/97:67 Digitala TV-sändningar, ske etappvis med möjlighet för staten att successivt ta ställning till om och på vilket sätt verksamheten skall fortsätta. Förutsättningarna för utbyggnaden är att krav på yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald kan tillgodoses. Introduktionen av digital-TV i Sverige får således inte innebära att publikens valfrihet inskränks eller att Sveriges Televisions program inte längre kan nå alla i landet. Alternativen till marknätet är satellitdistribution eller kabel-TV-distribution eller en kombination av båda distributionssätten. Dessa kan dock inte förväntas få en sådan faktisk täckningsgrad eller tillgänglighet att de kan ersätta marknätet. Ungefär 15 procent av befolkningen kan ta emot satellitsändningar med egen parabolantenn medan ca 50–55 procent har möjlighet att ta emot kabel-TV-sändningar.

Marksändningar når idag i stort sett hela den bofasta befolkningen. Sändningarna kan även tas emot i fritidshus, husvagnar och fritidsbåtar med hjälp av en enkel antenn. En infrastruktur i form av marksändare för analog sändning finns redan och dessa sändare kan kompletteras med digital utrustning till en förhållandevis begränsad kostnad.

Eftersom digitaliseringen av marknätet, enligt propositionen, förutsätts ske i etapper och staten, när det finns tillräckliga erfarenheter, skall bedöma om och när utbyggnaden skall fortsätta är det ovisst hur det digitala marknätet kommer att se ut i framtiden. Även om staten beslutar sig för en fortsatt utbyggnad av marknätet, efter ställningstaganden till bl.a. den ekonomiska bärkraften, vet ingen idag om nätet kommer att uppnå samma täckningsgrad som det analoga marknätet. En första utvärdering av verksamheten föreslås göras senast när de digitala marksändningarna pågått omkring ett år.

För att Sveriges Television skall lyckas med lanseringen av en ny betal-TV-kanal måste den nå ut till så många hushåll som möjligt för att skapa ett ekonomiskt underlag för verksamheten. Att enbart distribuera kanalen via det digitala marknätet skulle innebära att kanalen, i likhet med marknätet, införs på olika orter vid olika tidpunkter och alltså endast når en begränsad del av de licensbetalare som är beredda att betala för den nya programtjänsten. Det innebär också en betydande osäkerhet inför framtiden eftersom staten först efter ett år inleder sin utvärdering av de digitala marksändningarna.

Mitt förslag är därför att Sveriges Television skall sända sin betal-TV-kanal i det digitala marknätet i den takt detta byggs ut. Enligt Teracom skulle det digitala marknätet kunna nå 98 procent av befolkningen i mitten av 1999 och 99,8 procent av befolkningen år 2004. Om utvärderingen av de digitala marksändningarna resulterar i fortsatt snabb utveckling av dessa, skulle alltså betal-TV på kort tid uppnå i det närmaste samma täckningsgrad som public service-verksamheten.

Sveriges Television bör dock också få sända betal-TV-kanalen digitalt via satellit under förutsättning att de dekodrar och åtkomstkontrollsystem som används vid satellitsändningarna är desamma som används för pågående eller framtida digitala marksändningar. Sveriges Television skall dessutom samverka om multiplexering, åtkomstkontroll och elektronisk programguide med övriga programföretag som deltar i de digitala marksändningarna.

Att ge Sveriges Television möjlighet att sända betal-TV-kanalen både i marknätet och via satellit ger företaget anledning att arbeta för att en gemensam teknik för mark- och satellitsändningar tas fram. Att Sveriges Television även får sända via satellit innebär också att de kan konkurrera om betal-TV-tittarna med andra programföretag som distribuerar sina sändningar via satellit och kabelnät.

Jag ser det som naturligt att Radiotjänst i Kiruna AB, RIKAB, ansvarar för betal-TV-verksamhetens kundadministration och försäljning av smart-cards m.m. RIKAB ansvarar för TV-avgifts-uppbörden och avgiftskontrollen och har därigenom ett kundregister omfattande alla svenska TV-hushåll. RIKAB ägs av Sveriges Television, Sveriges Radio och Sveriges Utbildningsradio.

8.4 Företagsform

Sveriges Televisions betal-TV-verksamhet skall bedrivas i hel- eller majoritetsägda aktiebolag.

I Storbritannien och i Danmark har public service-företagen möjlighet att medverka i betal-TV-verksamheten som minoritetsägare. Finansieringen av kanalerna sker genom kapitalinsatser från övriga ägare och företagens ägarandelar täcks med programrättigheter och arkivsamarbete. Public service-företagen behöver på detta sätt inte satsa eget riskkapital i verksamheten.

Min bedömning är dock att för att så långt det är möjligt garantera att de program Sveriges Television sänder i betal-TV-kanalerna håller public service-standard måste Sveriges Television ha kontroll över sina program. Det ligger även i Sveriges Televisions intresse

att inte överlåta den good-will och den image som förknippas med företagets produktioner och material till andra företag. Sveriges Television bör dessutom kontrollera marknadsföringen av kanalen. Därför skall betal-TV-verksamheten organiseras i, av Sveriges Television, hel- eller majoritetsägda aktiebolag. (Angående finansiering se avsnitt 8.5.)

I detta ligger även att Sveriges Television själv skall svara för den betal-TV-verksamhet som baseras på programrättigheter som Sveriges Television kontrollerar. Det är naturligtvis fullt legitimt att Sveriges Television liksom tidigare i olika omfattning säljer program till andra programföretag. Däremot kan det inte accepteras att Sveriges Television upplåter stora delar av sitt material till fristående programföretag eller låter ett företag fungera som mellanhand, som fallet är med den s.k. Guldkanalen. Den uppenbara risken med ett sådant handlande är att Sveriges Television då kan komma att mista kontrollen över materialet och att detta nyttjas på ett sätt som mindre väl stämmer överens med de breda folklagens intressen. En sådan utveckling skulle kunna undergräva förtroendet för Sveriges Television som ett företag i allmänhetens tjänst.

Om Sveriges Television väljer att idag upplåta väsentliga delar av de program som företaget kontrollerar för användning i andra bolags betal-TV-sändningar bortfaller ett av de väsentliga argumenten för att ge Sveriges Television möjlighet att bedriva egen betal-TV-verksamhet – nämligen att ge hela befolkningen möjlighet att ta del av dessa sändningar mot en rimlig ersättning. Det kan i så fall ifrågasättas om Sveriges Television alls skall ges denna möjlighet.

Ett annat skäl för hel- eller majoritetsägda betal-TV-bolag är att Sveriges Television måste kunna kontrollera att de vinstmedel som verksamheten eventuellt genererar kan återföras till public service-verksamheten.

Med anledning av Konkurrensverkets förestående prövning av det s.k. Guldkanalavtalet finns skäl att beakta även konkurrensrättsliga aspekter. Om ett exklusivavtal skulle ifrågasättas utifrån konkurrenslagen som eventuellt utgörande ett missbruk av domine-

rande ställning på en avgränsad marknad kan ägarbilderna i betal-TV-bolaget vara av betydelse. Skillnaden är nämligen stor mellan en exklusiv upplåtelse inom samma enhet, exempelvis till ett hel-ägt dotterbolag, vilket normalt kan godtagas, och en sådan upplåtelse till ett mer fristående bolag. Särskilt stor blir skillnaden om övriga delägare i ett mer fristående betal-TV-bolag är intressenter inom samma område såsom fallet skulle vara med exempelvis Telia som delägare.

8.5 Finansiering

I anslagsvillkoren för Sveriges Television stadgas att sidoverksamheter till Sveriges Televisions sändningsverksamhet skall bära sina egna kostnader. Ett eventuellt betal-TV-projekt skall således bära sina egna kostnader. Det är en allmän förutsättning för public service-verksamheten att programmen skall kunna tas emot utan krav på särskilda avgifter. Sveriges Televisions verksamhet skall även fortsättningsvis huvudsakligen finansieras med medel från rundradiokontot. Företaget har även möjlighet till sponsorinkomster och inkomster från extern försäljning m.m.

Att starta en ny TV-kanal kommer dock att kräva en kapitalinsats. Kanalen kommer t.ex. inte att bära sig ekonomiskt från start. Rättigheter skall betalas och resurser måste läggas ned på marknadsföring av kanalen, konsumenterna måste motiveras att köpa den utrustning som krävs för att ta emot kanalen m.m.

Licensmedlen får – utöver aktiekapital i betal-TV-bolagen – inte användas till att finansiera de kostnader starten och driften av en betal-TV-kanal innebär, utan skall enbart komma den reguljära programverksamheten till godo.

Investeringar för att komma igång med betal-TV-verksamheten bör därför finansieras genom lån på den öppna marknaden.

Referenser

SOU 1994:34, *Tekniskt utrymme för ytterligare TV-sändningar*, Slutbetänkande av utredningen om tekniska förutsättningar för ökade sändningar av radio och television till allmänheten

SOU 1996:25, *Från massmedia till multimedia*, Slutbetänkande av utredningen om tekniska förutsättningar för ökade sändningar av radio och television till allmänheten

SOU 1994:105, *Ny lagstiftning om Radio och TV*, Slutbetänkande av Radiolagsutredningen

Regeringens proposition 1995/96:161, *En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997-2001*

Kulturutskottets betänkande 1995/96:KrU12, *En radio och TV i allmänhetens tjänst 1997-2001*

Regeringsbeslut 10, 1996-05-25 (Ang. Sveriges Television och satellitsändningar)

Regeringens proposition 1996/97:67, *Digitala TV-sändningar*

Kulturutskottets yttrande 1996/97:KrU4y, *Digitala TV-sändningar*

Konstitutionsutskottets betänkande 1996/97:KU 17, *Digitala TV-sändningar m.m.*

Nordisk Betal-TV, *Guldkanalen*, 1997

Ds 1997:21, *Genomförande av EG:s direktiv för TV-standarder*,
Kulturdepartementet

Bilaga 1: Utredningens direktiv

Kommittédirektiv

Digitala TV-sändningar

Dir.
1997:19

Beslut vid regeringssammanträde den 16 januari 1997.

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare tillkallas med uppgift att förbereda sändningar av digital marksänd TV.

Utredaren skall lägga fram förslag om vilka sändningsorter som inledningsvis skall väljas för digitala sändningar. I uppgiften ingår att tillsammans med berörda myndigheter undersöka de tekniska och frekvensmässiga möjligheterna för sändningsverksamheten, liksom vilket intresse som finns hos TV-företag och andra intressenter.

Den särskilde utredaren skall också i samråd med programföretag och andra intressenter utarbeta former för samarbete kring t.ex. multiplexering, sändare, åtkomstkontroll och elektronisk programguide, eventuellt i form av en modellöverenskommelse.

Slutligen skall den särskilde utredaren bedöma om Sveriges Television bör få möjlighet att finansiera vissa sändningar med särskilda avgifter och vilka villkor som i så fall bör gälla.

Digitalt utsänd TV

Digital utsändning av TV-program skiljer sig från analoga sändningar på så sätt att den programbärande informationen sänds ut som en ström av separata avläsningar, ”ettor och nollor”, i stället för som en kontinuerligt varierande signal. Digitaltekniken möjliggör s.k. signalkomprimering, som medför att överföringskapaciteten kan ökas kraftigt. På så sätt kommer ett större antal program att samtidigt kunna sändas ut inom ett givet frekvensutrymme.

TV-program kan sändas digitalt från marksändare, via satellit, genom kabel och över telenät. Den som skall ta emot ett digitalt sänt TV-program måste ha en avkodare som tolkar den digitala signalen och omvandlar den till en analog signal som TV-mottagaren kan återge. Avkodaren kan också innehålla funktioner för åtkomstkontroll och debitering av betal-TV-avgifter samt ge möjlighet till retursignalering, vilket medger vissinteraktivitet.

Om ett digitalt sändningssystem innehåller ett mycket stort antal programkanaler kan det vara ändamålsenligt att förenkla programvalet för publiken genom särskilda sökprogram, s.k. elektroniska programguider.

Propositionen om digitala TV-sändningar

Utredningen om tekniska förutsättningar för utökade sändningar av radio och television till allmänheten överlämnade i februari 1996 betänkandet Från massmedia till multimedia – att digitalisera svensk television (SOU 1996:25). Där föreslår utredningen att digitala TV-sändningar från marksändare inleds i Sverige med målet att nuvarande analoga marksändningar skall kunna läggas ner inom tio år efter de digitala marksändningarnas start. Betänkandet har remissbehandlats.

I propositionen Digitala TV-sändningar (prop. 1996/97:67) har regeringen lagt fram sina förslag med anledning av betänkandet.

Regeringen föreslår att digitala sändningar av marksänd TV införs i flera steg, med möjlighet för staten att successivt ta ställning till om och på vilket sätt verksamheten skall fortsätta. En grundläggande förutsättning för en eventuell utbyggnad är att sändningarna bedöms ha ekonomisk bärkraft. I en första etapp inleds sändningar på ett begränsat antal orter i Sverige. Förutsättningarna skall redan från början vara sådana att krav på yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald tillgodoses.

Enligt förslagen i propositionen skall sändningarna genomföras under förutsättningar som gynnar fri konkurrens mellan olika programleverantörer och med möjlighet för publiken att välja bland olika tjänster. Bland annat bör de avkodare som används vara sådana att varje person i publiken har möjlighet att ta del av alla program som sänds ut, givetvis på de villkor som programföretaget ställer upp för tillgång till programmen. Om systemet innehåller elektroniska programguider bör de olika programföretagens utbud presenteras på likvärdigt sätt.

Enligt propositionen måste det vara möjligt att uppnå överenskommelser om sådana former för samverkan att varje medverkande företag kan behålla den nödvändiga kontrollen över sitt material, samtidigt som tillgängligheten för publiken till det samlade programutbudet förblir hög. Det är viktigt att sådana samverkansformer kommer till stånd redan i sändningsverksamhetens inledningskede och att de har en sådan utformning att även företag som kommer in senare kan delta i samarbetet på likvärdiga villkor.

Sändningarna bör starta så snart som möjligt, helst hösten 1997.

Inledningsvis skall sändningar äga rum på åtminstone ett par, tre olika orter. Sändningsorterna skall väljas så att de kompletterar varandra, t.ex. när det gäller dimensionen storstad-glesbygd.

Minst två sändningsfrekvenser bör enligt propositionen kunna disponeras på varje ort. Kärnan i sändningsverksamheten skall vara digitala marksändningar av TV, men även andra tjänster än traditionella TV-program, t.ex. utbildningstjänster och teletjänster av olika slag, skall kunna förekomma.

Vid sidan av trådlösa marksändningar bör det eftersträvas att också andra distributionsmetoder prövas, anser regeringen i propositionen. Vid urval av programföretag skall det beaktas att programutbudet som helhet skall tilltala olika intressen och smakriktningar. Lokala och regionala program bör ges företräde, liksom program som är förankrade i den svenska kulturkretsen. Det skall eftersträvas att flera av varandra oberoende programföretag deltar. TV-företag som i dag bedriver marksändningar skall beredas tillfälle att medverka i de digitala sändningarna. Sändningsverksamheten skall i sin helhet bekostas av de medverkande företagen.

För sändningarna gäller lagstiftningen för radio, television och televerksamhet. För TV-sändningar gäller radio- och TV-lagen (1996:844). Tillstånd att bedriva TV-sändningar enligt radio- och TV-lagen skall lämnas av regeringen, som då har möjlighet att ställa olika i lagen angivna villkor som komplement till de innehållsregler som framgår direkt av lagen. Regeringen bedömer att tillståndstiden bör vara högst fyra år. Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom efterhandsgranskning att regler och villkor om sändningarnas innehåll efterlevs. Även Justitiekanslern bedriver viss efterhandsgranskning enligt radio- och TV-lagen. Om en tjänst utgör televerksamhet som kräver tillstånd enligt telelagen (1993:597) lämnas det av Post- och telestyrelsen. Det är också Post- och telestyrelsen som meddelar de tillstånd som enligt lagen (1993:599) om radiokommunikation krävs för att använda de radiosändare som behövs för sändningarna. En förutsättning för att sådant tillstånd skall kunna lämnas är att regeringen har meddelat tillstånd enligt radio- och TV-lagen.

En särskild utredare skall, under förutsättning av riksdagens beslut med anledning av propositionen, förbereda den sändningsverksamhet som regeringen har föreslagit i propositionen. Regeringen avser att senare utse en kommitté med parlamentariskt inslag som skall följa verksamheten och medverka vid utvärderingen.

Sveriges Televisions möjlighet att sända betal-TV

Sveriges Television AB har hos regeringen begärt tillstånd att få pröva betal-TV som kompletterande finansieringsform till TV-avgiften. Sveriges Television bedömer att det i en situation av ökande konkurrens är nödvändigt att på olika sätt öka exponeringen av det programutbud som produceras inom public service-televisionen. Sveriges Television pekar också på att flera av de europeiska public service-företagen i dag använder någon form av betal-TV som kompletterande finansieringsform. I propositionen om digitala TV-sändningar anger regeringen att frågan behöver studeras ytterligare innan ett beslut kan fattas.

I propositionen anges att man enligt regeringens mening kan anföra skäl både för och emot att låta ett public service-företag som finansieras med TV-avgiftsmedel ta ut särskilda avgifter av brukarna för vissa tjänster. De som är intresserade och villiga att betala en extra avgift kan på så sätt få tillgång till ett ännu rikare programutbud. Det är också en fördel att betal-TV-publiken inte bara har tillgång till program från kommersiella programföretag. För Sveriges Television kan det också ge nya erfarenheter och utvecklingsmöjligheter. Att sända program i en ny kanal innebär emellertid även ökade kostnader i form av ersättning för upphovsrättigheter och sändningskostnader m.m.. Om Sveriges Television gör sig beroende av nya finansieringskällor kan det finnas en risk för att programpolitiken påverkas på ett negativt sätt och att de mest attraktiva programmen först blir tillgängliga i betal-TV-sändningarna. En oreglerad utveckling skulle kunna hota systemet med TV-avgifter.

I propositionen anges att regeringen avser att uppdra åt den särskilde utredaren att lägga fram förslag om huruvida Sveriges Television bör få möjlighet att finansiera vissa sändningar med särskilda avgifter och vilka villkor som i så fall bör gälla.

Den särskilde utredarens uppgifter

Den särskilde utredaren skall förbereda sändningar av digital marksänd TV. Därvid skall utredaren arbeta i kontakt med myndigheter och tänkbara intressenter samt med kommittéer som kan vara berörda, t.ex. IT-kommissionen (K1995:01), Rådet för mångfald inom massmedierna (Ku 1995:01) och Distansutbildningskommittén (U 1995:07).

Utredaren skall lägga fram förslag om vilka sändningsorter som inledningsvis skall väljas för digitala sändningar. I uppgiften ingår att, tillsammans med vederbörande myndigheter, undersöka de tekniska och frekvensmässiga möjligheterna, liksom vilket intresse som finns hos TV-företag och andra intressenter. Sändningsorterna skall väljas så att de kompletterar varandra när det gäller t.ex. dimensionen storstad – glesbygd. För att ett tillräckligt antal programföretag skall kunna beredas plats bör minst två sändningsfrekvenser kunna disponeras på varje plats. Antalet orter och valet av orter skall bestämmas med hänsyn till vad som kommer fram vid utredarens kontakter med tänkbara intressenter.

Den särskilde utredaren skall också, i samråd med programföretag och andra intressenter, utarbeta former för samarbete kring t.ex. multiplexering, sändare, åtkomstkontroll och elektronisk programguide, eventuellt i form av en modellöverenskommelse.

Den särskilde utredaren skall avvakta riksdagens beslut med anledning av propositionen innan förslag i här angivna frågor läggs fram till regeringen. Om riksdagsbeslutet skulle ge anledning till det, kommer regeringen att meddela tilläggsdirektiv till utredaren.

Den särskilde utredaren skall också bedöma om Sveriges Television bör få möjlighet att finansiera vissa sändningar med särskilda avgifter och vilka villkor som i så fall bör gälla. Detta uppdrag skall redovisas senast den 15 april 1997.

Utredarens arbete bör inriktas på att sändningarna skall kunna sätta igång så snart som möjligt, helst hösten 1997. Under alla förhållanden skall utredarens arbete vara avslutat vid utgången av år 1997.

För utredaren gäller regeringens direktiv att redovisa de regionalpolitiska konsekvenserna av framlagda förslag (dir. 1992:50), att pröva offentliga åtaganden (dir. 1994:23), att redovisa jämställdhetspolitiska konsekvenser (dir. 1994:124), att redovisa konsekvenser för brottsligheten och det brottsförbyggande arbetet (dir. 1996:49).

(Kulturdepartementet)

Bilaga 2: Ländergenomgång

Island

Frågan om betal-TV är inte aktuell för Ríkisútvarpid. Radiolagen nämner inte betal-TV som distributionsform. Den isländska betal-TV-marknaden är dessutom fulltecknad i och med att RÚV:s konkurrenter Stöd 2, Sýn och Stöd 3 till stor del finansierar sin verksamhet genom abonnemang.

Finland

Enligt lagen om Rundradion AB kan bolagsstämman för YLE, vilken består av Trafikministeriet, besluta om annan verksamhet än den som nämns i paragrafen om YLE:s uppdrag i allmänhetens tjänst. Kommersiell verksamhet förutsätts bedrivas i ett skilt bolag med eget ekonomiskt ansvar och egen bokföring.

I samband med planeringsarbetet för verksamheten i det framtida digitala marknätet kommer YLE under de närmaste månaderna även att beröra möjligheten att kommersiellt utnyttja befintliga programrättigheter. Inga planer finns för en egen betalkanal. Skulle verksamhet inom betal-TV aktualiseras blir det i samarbete med en eller flera externa parter. YLE:s insats kommer i så fall att begränsas till programrättigheter. Utredningsarbete pågår och förslag väntas i maj.

Irland

Det licens- och reklamfinansierade RTÉ har ingen egen betal-TV-kanal men deltar i abonnemangskanalen Tara TV som började sända via satellit och kabelnätet Telewest i Storbritannien i november 1996. Satellitsändningarna kommer senare att nå även andra europeiska länder, Australien och Nya Zeeland. Utbudet i Tara TV består till stor del av irländsk underhållning och andra irländska program. RTÉ förser även det USA-baserade Celtic Vision med program. Dagens radiolag är gammal och nämner inte betal-TV. RTÉ har nyligen vänt sig till regeringen angående utvecklingen av digital marksänd television i Irland och därvid hänvisat till möjligheten att finansiera allmän television genom en rad tjänster, däribland betal-TV.

Belgien

I Belgien är det vallonska licens- och reklamfinansierade public service-företaget RTBF delägare i betal-TV-kanalen Canal Plus Belgique med bl.a. sport och långfilmer på repertoaren. Dessutom samarbetar RTBF med FilmNet i vallonska kabelnät.

Även i ett kommande avtal mellan RTBF och staten tillåts RTBF explicit att kryptera TV-program och göra deras mottagning beroende av betalning. Avtalsförslaget är dock inte färdigförhandlat.

Det flamländska licensfinansierade BRT har ingen betal-TV-verksamhet.

Holland

I en regeringsproposition föreslås ett tillägg till den holländska medielagen som gör det möjligt för NOS att initiera aktiviteter vid sidan om public service-uppdraget, exempelvis betal-TV. Varje initi-

ativ skall dock granskas och enhälligt godkännas av regeringen. För att bli godkänd måste sidoaktiviteten bl.a. ha anknytning till huvuduppdraget, inte försämra förutsättningarna för fullgörandet av huvuduppdraget och inte verka menligt på konkurrensen på marknaden.

NOS har träffat ett Memorandum of Understanding med Multi-Choice om samarbete i ett antal temakanaler: nyheter, sport, konst och kultur samt en barnkanal. Det främsta skälet för NOS att gå in i ett sådant samarbete är fördelarna på inköpsidan, framförallt när det gäller köp av filmrättigheter. Ett annat skäl är att företaget kan erbjuda tittarna ökad service till ett rimligt pris. NOS får även möjlighet att med ett eventuellt överskott förstärka NOS:s finanser. NOS arbetar med planer på en kanal med det bästa i holländsk TV för utlandsholländare.

Italien

RAI:s möjligheter att delta i betal-TV-verksamheten är oklara, vilket beror på att det lagförslag som skulle reglera detta har funnits grundlagsstridigt och måste skrivas om. Trots ett positivt beslut i parlamentet i februari 1996 har RAI:s utsikter att gå in på den av Telepiù helt dominerade betal-TV-marknaden bragts om intet av regeringen som får stöd av uttalanden från parlamentets monopolkommissioner.

Spanien

Idag sänder RTVE åtta TV-kanaler, varav två genom marknät i Spanien. TVE Internacional med sina 7,6 miljoner abonnenter är den största betal-TV-kanalen i Latinamerika.

Det reklamfinansierade spanska public service-företaget RTVE uppvisade ett stort underskott 1996 och bland projekt som skall förbättra resultatet nämner RTVE-ledningen en satsning på deltagande i en digital betal-TV-bukett. Detta är ett politiskt omtvistat

projekt som finansieras av det statliga Telefónica, RTVE, det mexikanska Televisa, den Pearsonägda mediegruppen Grupo Recoletos och en rad tidningar och radiostationer som stödjer den sittande regeringskoalitionen. Projektet konkurrerar på marknaden med Canal Satelite Digital, en digitalbukett i regi av Canal + Espana, tidningshuset Prisa och radiostationen SER. Det intressanta är givetvis att erövra den stora sydamerikanska marknaden.

Schweiz

Det schweiziska SRG/SSR deltar med en ägarandel på tio procent i en regional betal-TV-tjänst. SRG bidrar med program ur sina arkiv främst till dokumentärkanalen. Skulle SRG önska öppna egen betaltjänst måste dess sändningstillståndförhandlas.

Sammanfattning

Land	Station	Får delä- ga/ driva idag	Deltar som leve- rantör till andra be- tal-TV- företag	Typ av kanal
Danmark	DR, TV2	Ja	Nej	Sport, film barnprog.
Norge	NRK, TV2	Nej	Nej	
Island	RUV			
Finland	YLE	Nej	Nej	
UK	BBC Channel4/ ITV	Ja Ja	Ja Ja	Tema Filmkanal diskuteras
Irland	RTÉ	Nej	Ja	Irländska program utomlands
Frankrike	FT2, FT3	Ja	Ja	Tema
Tyskland	ARD, ZDF	Nej	Diskuteras	ZDF-prod.
Belgien	RTBF BRT	Ja Nej	Ja Nej	Canal Plus Belgisk film, sport
Holland	NOS	Diskuteras	MoU med Multichoice	Tema
Italien	RAI	Diskuteras	Nej	
Spanien	RTVE	Ja	Ja	Tema
Schweiz	SRG/SSR	Ja	Nej	Regional, dokument.

